

Юзвін Х.В.

ст. гр. ПДЕБ-12

*Науковий керівник: к. е. н., доцент,
доцент кафедри безпеки та правоохоронної діяльності,
Західноукраїнський національний університет
Будник Л.А.*

ПОЛІГРАФ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

Вже тривалий період часу в Україні обговорюють питання використання поліграфа як джерела доказування в межах кримінального провадження. На основі дослідження фактів та поглядів психологів і науковців на сучасному етапі немає однозначних тверджень щодо доцільності використання поліграфа у кримінальних провадженнях. З точки зору науковців та практиків результати поліграфа є лише фізіологічними даними про людину на певний момент часу. Зазначені фізіологічні показники виникають внаслідок психологічних реакцій, які спеціалісту з поліграфології досить важко повністю відстежити. Крім того, поліграфолог може помилитися в інтерпретації результатів дослідження, а їх оскарження є достатньо складним процесом.

Поліграф - це прилад, за допомогою якого можна спостерігати певні зміни у фізіологічному стані людини і виявити правду, поставивши певні запитання. Здебільшого поліграфи, які ще називають детектори брехні, складаються з ноутбука, на екрані якого відображаються графіки, сенсорного блока для спостерігання зміни показників організму у вигляді сигналу та датчиків, що прикріплюють до того, кого тестують. Професійне поліграфологічне обстеження включає три етапи: передтестова розмова, обстеження на поліграфі та аналіз результатів. Під час передтестової розмови спеціаліст з поліграфології заповнює документи та пояснює питання, які будуть поставлені при дослідженні, щоб людина цілком розуміла поставлене питання і не сумнівалась у своїх словах. Спеціаліст

повинен розповісти сам процес перевірки на детекторі брехні та відповісти на всі поставлені запитання, що викликають занепокоєння в обстежуваного.

Психологи ставлять під сумнів використання поліграфа у кримінальному процесі. На їх думку для отримання реальних правильних результатів, необхідна сучасна, надійна техніка. Крім того може зіграти велику роль – людський фактор. Невинна людина може почати боятися процесу і під страхом «неправильної» відповіді навмисно починає реагувати однаково як і на додаткові, так і на основні запитання. У таких випадках спеціалісту поліграфологу важко зробити висновок. З точки зору психологів достовірність відповідей, які отримує поліграфолог у великій мірі залежить від того, як налаштована апаратура, конкретної техніки формулювання питання, від здібностей та вміння спеціаліста визначити коло тих чи інших питань [1, 34].

Питання можливості використання поліграфа у кримінальному провадженні залишається відкритим. Крім законопроекту про доповнення Кримінального процесуального кодексу України положеннями щодо використання поліграфа, який був поданий у кінці 2015 року, але та і залишився на доопрацюванні, жодних інших законодавчих актів, які б регулювали використання поліграфа у кримінальному провадженні не набуло помічено.

Застосування поліграфу не може заперечувати основним правам, свободам та інтересам людини, її честі та гідності ».

В українському законодавстві використання поліграфа прямо не заборонено. Також не порушуються і конституційні права громадян, оскільки проходити перевірку на поліграфі, вони можуть лише за письмової згоди. У статті 28 Конституції України записано: «Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим досліддам» [2].

У кримінальному провадженні результати перевірок на поліграфі повинні бути проведені з дотриманням принципів: добровільності, неупередженості, об'єктивності, професійності, морально-етичності, безпечності.

Відмова від проходження перевірки на поліграфі не є підставою для звинувачення людини у вчиненні злочину.

Застосування поліграфу заборонено у випадках, якщо особа страждає на порушення серцево-судинної діяльності або дихальних шляхів, знаходиться у стані психічного або фізичного виснаження, регулярно вживає наркотичні засоби, психотропні речовини. Найбільш сприятливий час для перевірки на поліграфі для організму – з 10 до 18 години.

Особи, які проходять тестування за допомогою поліграфа іноді мають бажання обдурити апарат, використовуючи такі способи:

- приймання препаратів, які збуджують або гальмують нервову систему. Найпопулярнішим вважається препарат від гіпертонії. Він знижує артеріальний тиск і блокує викид адреналіну. Можливо ще випити як снодійне або заспокійливе, щоб розслабити організм. Кофеїн, сигарети й енергетики теж збивають серцевий ритм, але всі ці методики небезпечні;

- медитація– штучне розслаблення організму;

- стабільне недосипання впродовж декількох ночей перед тестом, яке призводить до зміни стану організму;

- завдання собі фізичного болю під час проходження тесту або введення організму в стресовий стан іншими методами;

- інколи людина не хоче давати серйозні відповіді, змінює свідчення, звинувачує поліграфологів [3].

Загалом, науковці у сфері правоохоронної діяльності підтримують думки, що інформація, отримана за допомогою поліграфа, може бути доказом у кримінальних провадженнях. Поліграфологи підтримують думку про неможливість обманути поліграф.

Список використаних джерел

1. Нанівський В., Лешкович Т. Перспективи використання поліграфа у кримінальному судочинстві. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1 (34). С. 33–38.
2. Конституція України. Від 28.06.1996 р. 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 05.04.2022).
3. Чи можна обманути поліграф? URL: https://infomalin.biz/news/rizne/ukrayina/chi-mozhna-obmanuti-poligraf*.html (дата звернення: 05.04.2022)

Яремко О.М.

к.ю.н., доцент

доцент кафедри психології та соціальної роботи,

Західноукраїнський національний університет

адвокат

ПРАВО ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ НА ОТРИМАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

17 січня 2019 р. прийнято Закон України «Про соціальні послуги» (набрав чинності з 01 січня 2020 р.) [2], що значно пронизав вітчизняну політику у сфері надання соціальних послуг конституційним принципом: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1]. Насамперед, окрім подолання складних життєвих обставин проголошено дві додаткові цілі надання соціальних послуг: профілактика складних життєвих обставин і мінімізація негативних наслідків складних життєвих обставин (ст. 2); запроваджено сімнадцять базових соціальних послуг, отримання яких гарантується на місцевому рівні кожному громадянину, за його